

UNESCO NEMATERIĀLAIS KULTŪRAS MANTOJUMS

Etnogrāfiskie novadi -
SETU ZEME, KIHNU SALA,
SUITU KULTŪRTELPA
UN LĪBIEŠU KRASTS

PROGRAMMAS TŪRISTIEM

KAS IETVERTS BROŠŪRĀ

Šīs brošūras mērķauditorija ir ceļotājs, kas meklē autentisku, ar vēstures liecībām bagātu kultūras piedzīvojumu un kurš vēlas doties tālāk par ierastajām tūrisma takām, izzinot un iepazīstot dziļāk četras unikālas kultūrtelpas – Setu zemi, Kihnu salu, Suitu kultūrtelpu un Lībiešu krastu, pieredzot tajās joprojām dzīvo tradīciju klātbūtni.

Šis darbs finansēts no Eiropas reģionālā attīstības fonda (ERAF) Igaunijas–Latvijas pārrobežu sadarbības programmas projekta “Mazo etnisko kultūrtelpu attīstība un popularizēšana kā tūrisma galamērķis” ietvaros.

Šī publikācija atspoguļo autora viedokli. Programmas vadošā iestāde neatbild par tajā ietvertās informācijas iespējamo izmantošanu.

Kas ir UNESCO kultūras mantojums?

Gadsimtiem ilgi, zinātkāres dzīti, cilvēki ir devušies ceļojumos, lai iepazītu pasaules daudzveidīgās tautas un kultūras, tām raksturīgās zināšanas un prasmes. 17. un 18. gadsimta Eiropā šo fenomenu – izglītotu un turīgu vīriešu iecienīto tūri pa Eiropas metropolēm – dēvēja par “Lielo ceļojumu” (angliski – the Grand Tour). Mūsdienās kultūras tūrisms vairs nav tikai augstāko aprindu tradīcija, bet gan iespēja, kas pieejama ikvienam no mums.

Ja pirms simt gadiem “Lielā ceļojuma” maršrutam bija izveidojies kanons, kas noteica apmeklēt Beļģijas, Francijas,

Itālijas un Vācijas lielākos kultūras, izglītības un zinātnes centrus, tad mūsdienās par savdabīgu ceļvedi kultūras ceļojumiem labi kalpo UNESCO (Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija) iedibinātie kultūras mantojuma vērtību saraksti. UNESCO šādus sarakstus veido gan materiālajām mantojuma vērtībām (pieminekļi, arhitektūras ansambļi, dabas parki un rezervāti, kultūrainavas), gan arī tradīcijām, kuras taustāmā veidā nepastāv un atklājas no paaudzes paaudzē mantotās zināšanās un prasmēs.

UNESCO nemateriālais kultūras mantojums

Viens no vērtībām bagātākajiem UNESCO sarakstiem veidots, lai saglabātu dzīvu nemateriālo kultūras mantojumu. Ar nemateriālo kultūras mantojumu apzīmē mutvārdu izpausmes formas, valodu un dialektus, paražas, svētkus, rituālus un spēles, dažādas tradicionālās zināšanas un prasmes, kā arī ar tām saistītus instrumentus un priekšmetus un kultūrtelpas.

Kultūrtelpas ir īpašas vietas, kur no paaudzes paaudzē nodotās tradīcijas tiek saglabātas un koptas vidē, kurā šīs tradīcijas ir vēsturiski cēlušās. Latvijā un Igaunijā atrodamas vairākas kultūrtelpas, kurām UNESCO piešķirusi starptautisku atzīni.

Vai tas būtu Alsungas pusē pie suitu sievām ar mīlestību cepts sklandrausis, vai brīdis, kurā apbrīnot līvu vīru iznesto dienas lomu vēju nogludinātajā liedagā Lībiešu krastā, vai arī setu daudz balsīgajā dziedājumā saklausītā dzīves gudrība un pazemība, bet varbūt iedvesma, ko raisa dzīvespriecīgā un krāsainā Kihnu salas amatnieku darinājumi, – katra no šīm pieredzēm ir laikā un telpā koncentrētu tradīciju izpausme, ko mēs varam saņemt neparasta tūrisma produkta veidolā un kas palīdz mums ceļot jēgpilni – topot zinošākiem, prasmīgākiem un iedvesmotākiem.

Vairāk informācijas par UNESCO dārgumiem Latvijā pieejama:

<http://latvijasdargumi.unesco.lv/lv/>

UNESCO Nemateriālā kultūras mantojuma saraksti pieejami:

<https://ich.unesco.org/en/lists>

TŪRISMA PROGRAMMAS,

kas aicina iepazīt Setu zemi un Mooskas melno dūmu pirti, Kihnu salu, Suitu kultūrtelpu (visas iekļautas UNESCO nemateriālā kultūras mantojuma sarakstos), kā arī Lībiešu krastu (iekļauts Latvijas Nacionālajā nemateriālā kultūras mantojuma sarakstā un ir uzsākuši darbu, sagatavojot pieteikumu UNESCO nemateriālā kultūras mantojuma sarakstam), piedāvā koncentrētu tradicionālās lauku dzīves pieredzi, ienesot patīkamu dažādību ierastajos grupu un individuālo ceļojumu maršrutos. Taču uz šīm programmām ir jāpiesakās labu laiku iepriekš. Katras programmas komplektā iekļauta dažāda veida informācija.

Programmas komplektu apraksti veidoti tā, lai radītu skaidru priekšstatu par produktu. Tie iedalīti trīs daļās:

- Vispārīgajā informācijā norādītas **PRAKTISKĀS ZIŅAS** par programmas ilgumu, attālumiem utt., lai ļautu saprast, vai un kādā veidā programmu ir iespējams iekļaut ceļojumu organizētāju piedāvātajos maršrutos;
- Ievadā aprakstīti programmas **SAISTOŠĀKIE PIEDĀVĀJUMI** un tajos gūstamā unikālā pieredze;
- **PROGRAMMAS MARŠRUTĀ** soli pa solim aprakstīti visi komplektā iekļautie pasākumi.

Brošūras beigu daļā skatiet **APVIENOTO 8 DIENU CEĻOJUMU PA LATVIJU UN IGAUNIJU**, iepazīstot UNESCO nemateriālā kultūras mantojuma sarakstos iekļautās kultūrtelpas.

SATURS

lpp.

KAS IR UNESCO KULTŪRAS MANTOJUMS?	3
UNESCO NEMATERIĀLAIS KULTŪRAS MANTOJUMS	4
TŪRISMA PROGRAMMAS	5
SETU ZEME (SETOMAA)	7
IGAUNU MELNĀ DŪMU PIRTS MOOSKAS LAUKU SĒTĀ	9
KIHNU SALA	11
PA SUITU ZEMI	13
LĪBIEŠU KRASTS (LĪVĒD RĀNDA)	17
APVIENOTAIS CEĻOJUMS	21

SETU ZEME (SETOMAA)

UNESCO nemateriālais kultūras mantojums

PAPILDU INFORMĀCIJA:
www.visitsetomaa.ee

SEZONA
visu gadu

MĒRĶAUDITORIJA:
individuālie ceļotāji/
grupas
(līdz 30 personām)

PROGRAMMĀ IETVERTS:
ekskursija ar gidu
+ apmeklējumi
+ pusdienas uz vietas

PROGRAMMAS
ILGUMS:
8 stundas

TRANSPORTA VEIDS:
personiskais transportlīdzeklis/
ekskursijas autobuss

ATTĀLUMS NO TALLINAS:
apm. 285 km
ATTĀLUMS NO RĪGAS:
apm. 240 km

IEVADS

Setu zeme ir apdzīvota jau aptuveni 8400 gadus, tā ir viena no senākajām cilvēku apmešanās vietām Igaunijā. Novads atrodas Austrumu un Rietumu civilizāciju saskarsmes zonā, kur Igaunija robežojas ar Latviju un Krieviju. Setu zeme ir slavēta ar savām labi saglabātajām tradīcijām un kultūru. Gadsimtiem ilgi te ģimenes no paaudzes paaudzē nodevušas tālāk vietējās amatniecības prasmes. Setu daudzbalsīgā dziedāšana (*Seto leelo*) ir iekļauta UNESCO nemateriālā kultūras mantojuma reprezentatīvajā sarakstā. Seti lepojas ar saviem greznī rotātajiem un katrai ģimenei unikālajiem tautas tērpiem. Iespējams, vislielāko iespaidu rada savdabīgās setu rotaslietas. Šis vizuāli pārsteidzošās rotas ne tikai atspoguļo nēsātājas sociālo statusu, bet kalpo arī kā aizsargs pret nelaimēm. Arī mūsdienās setu dzīve joprojām ir cieši saistīta ar dabu. Seti ne tikai priecājas par meža jaukumu, bet arī izmanto tā dāvētās veltes, lasot ogas un sēnes.

Ceļojumu vislabāk sākt Tartu un noslēgt Tartu. Alternatīvs variants ir sākt ceļojumu Veru (*Võru*) un noslēgt turpat Veru (*Võru*).

PROGRAMMAS MARŠRUTS:

Grupu ekskursijas vada vietējā gide Helen Kūlvik.

VERSKAS (VÄRSKA) MUZEJSĒTA:

Muzejsētā iekārtotā lauku saimniecība ar mājlopiem sniedz ieskatu setu tradicionālajā dzīvesveidā pirms aptuveni simt gadiem. Iespēja piedalīties tradicionālo rudzu miltu plācenīšu cepšanā krievu krāsnī. Iespēja nobaudīt karstos dzērienus un/vai pusdienas muzeja restorānā. Iespēja iegādāties amatnieku darbus un apmeklēt suvenīru veikalu. Ilgums: ekskursija pa muzeju apm. 1 stunda, plācenīšu cepšana apm. 30 min., maltīte restorānā apm. 45 min.

SĀTSĒS ZĀBAKS (SAATSE SAABAS):

Brauciens cauri Krievijas teritorijai. Braucot no Verskas līdz Sātsei, ir jāšķērso Krievijas teritorija. Ceļotājiem ir atļauts izbraukt tai cauri bez Krievijas vīzas, taču ir aizliegts apstāties.

VECĀ JURA ZIEPJU BODE UN DIEVA KALNS (JUMALAMÄGI):

Apciemojiet gudro uzņēmēju, kurš no vietējām izejvielām – kūdras, Pečoru klostera svētā ūdens, smalkām smiltīm, bērzu lapām, mellenēm u. c. – darina jauki smaržojošus produktus. Klausieties viņa stāstus, iepazīstiet viņa gatavoto ziepju dažādās smaržas, kā arī iegādājieties pievilcīgus un noderīgus suvenīrus (samaksa tikai skaidrā naudā). Dieva kalns ir neliels pakalns, kur kopš seniem laikiem vietējie ierīkojuši svētvietu. Ilgums apm. 1 stunda.

OBINITSAS MUZEJS:

Pielaikojiet setu tautas tērpi! Tautas tērps pārvērš setu sievas, piešķirot tām savdabīgu izskatu, turklāt viņas nēsā daudz sudraba rotu. Vienu no grupas dalībniecēm ietērptot setu tradicionālajā apģērbā un rotās, varēsiet tuvāk uzzināt, kā ģērbjas setu sievas. Tas sagādās prieku arī pārējiem grupas dalībniekiem, jo pārgērbtā persona izskatīsies pavisam citāda. Dāvanu veikals un suvenīri. Ilgums apm. 1 stunda.

SETU MĀKSLAS GALERIJA:

Stāsts par setu sudrablietām. Vietējais sudrabkalis pastāstīs grupai par setu sudraba rotām un parādīs arī dažus skaistus paraugus. Ilgums apm. 1 stunda.

TĀRKAS (TAARKA) NAMS.

Pie sirsnīgi un dāsni klāta pusdienu galda varēsiet nobaudīt labākos setu tradicionālās virtuves ēdienus. Viesus uzņem saimnieki, kuri pastāsta visu par setu ēdieniem. Ilgums apm. 1 stunda. **Pusdienu laikā** vai pēc tām varēsiet klausīties tradicionālo daudzbalss dziedāšanu leelo vietējā ansambļa priekšnesumā (tikai grupām). 2009. gadā leelo tradīcija iekļauta UNESCO nemateriālā kultūras mantojuma sarakstā kopš 2009. gada. Ilgums apm. 1 stunda. Pēc izvēles: sesija ar mūziķi, kas māca dažas tautiskās dejas. Ilgums apm. 30 min.

Igaņu melnā dūmu pirts MOOSKAS LAUKU SĒTĀ

UNESCO nemateriālais kultūras mantojums

PAPILDU INFORMĀCIJA:
www.mooska.eu

ADRESE:
Mooska Farm, Haanja, Võru, Estonia 65601

SEZONA
visu gadu

MĒRKAUDITORIJA:

- pirts apmeklējums:
4-6 pers.
- ekskursija: līdz 20 pers.

KOMPLEKTĀ IETILPST:

1,5 stundu gara ekskursija
+ 3 stundu pirts apmeklējums

KOMPLEKTA
TIPS:

pus dienas
programma

TRANSPORTA VEIDS:

personiskais transportlīdzeklis/
ekskursijas autobuss

ATTĀLUMS NO TALLINAS:
apm. 270 km

SAIMNIECE:
Eda Vēroja (Eda Veeroja)

PROGRAMMA:

Ierašanās, tikšanās ar saimniekiem.

Neliels stāstījums igauņu un angļu valodā par melno dūmu pirti kā nemateriālo mantojumu, kas iekļauts UNESCO nemateriālā kultūras mantojuma reprezentatīvajā sarakstā.

Saimnieki iepazīstina ar Mooskas saimniecības dūmu pirti. Divas no tām paredzētas pēršanās priekiem, bet trešā – gaļas kūpināšanai. Ciemīņi uzzina, kā dūmu pirts ir būvēta, kā to kurina, un kādi ir pirts rituāli un ar pirti saistītās ģimenes tradīcijas. Ekskursijas noslēgumā var nobaudīt kūpinātu cūkgaļu. Ilgums apm. 1,5 stundas.

Praktiskas nodarbības dūmu pirts kurināšanā un pirts slotiņu siešanā. 1 stunda.

Pēc izvēles: Pēršanās pirtī saimnieku ģimenes vadībā. Saimnieki iepazīstina ciemiņus ar pēršanās procesu. Pirts atrodas pie dīķa, kurā var baudīt atvēsinošu peldi, kad ūdens nav sasalis, vai atspirdzinošu iegremdēšanos āliņģī ziemas laikā. Pēršanās laikā saimnieki jums izstāstīs un aprakstīs igauņu dūmu pirts tradīcijas un ticējumus. 2-2,5 stundas.

Pēc izvēles: tradicionālā igauņu maltīte. 1,5 stundas.

IEVADS

Melnā jeb dūmu pirts ir svarīga Veru igauņu kopienas ikdienas dzīves sastāvdaļa. Tā aptver bagātīgu tradīciju klāstu, ieskaitot pēršanās tradīcijas un dažādas prasmes: pirts slotiņu siešanu, pirts būvēšanu un labošanu, kā arī gaļas kūpināšanu pirtī. Dūmu pirts ir ēka jeb telpa, kurā atrodas akmeņu krāvuma krāsns, zem kuras kurina uguni, un lāva sēdēšanai vai gulēšanai. Melnajai pirtij nav skursteņa, un degošās malkas radītie dūmi cirkulē telpā. Cilvēki parasti pirtī iet kopā un paliek tur, kamēr krietni izsvīst. Lejot ūdeni uz nokaitētiem akmeņiem – uzmetot garu –, telpa piepildās ar karstu tvaiku. Pirts apmeklētāji peras ar pirtslotām, lai atbrīvotos no atmirušā ādas slāņa un stimulētu asinsriti. Pēc izsvīšanas, pēršanās, relaksēšanās un iespējamām veselības procedūrām ļaudis ārpusē atdzesējas un noskalojas ar ūdeni. Pēc tam procedūra tiek atkārtota. Pēršanās dūmu pirtī pirmām kārtām ir ģimenes tradīcija, ko parasti praktizē sestdienās, kā arī pirms lieliem svētkiem vai ģimenes godiem. Tās galvenais uzdevums ir atslābināt miesu un garu. Ģimenes pēc kārtas uzņem viena otru. Parasti par pirts kurināšanu atbild kāds no vecāka gadagājuma ģimenes locekļiem, kuram palīdz bērni, tā pakāpeniski apgūstot nepieciešamās iemaņas. Dūmu pirts tradīcija ir iekļauta UNESCO nemateriālā kultūras mantojuma reprezentatīvajā sarakstā.

Mooskas lauku sēta ir tipiska Dienvidigauņu sīksaimniecība. Vēroju ģimene ar lepnumu iepazīstina viesus ar savu dzīvesveidu un dūmu pirts labumiem.

KIHNU SALA

UNESCO nemateriālais kultūras mantojums

PAPILDU INFORMĀCIJA:

<https://visitkihnu.ee>

www.kultuuriruum.ee

www.kihnumare.ee

SEZONA visu gadu ZIEMAS MĒNEŠOS:

ieteikums
ierasties
ar savu
transportu
(autobusu) vai
rezervēt uz
salas pieejamo
transportu
(autobusu)

MĒRKAUDITORIJA:
atsevišķas personas/
grupas
(līdz 20 personām)

KOMPLEKTĀ IETILPST:
ekskursija ar gidu + tradicionālās
pusdienas + mājas apmeklējums
+ folkloras koncerts (tikai grupām)

**PROGRAMMAS
ILGUMS:**
apm. 6,5 stundas

TRANSPORTA VEIDS:
- personiskais transportlīdzeklis/
ekskursijas autobuss
prāmis no/uz Munalaiju (osta netālu no
Pērnavas, Igaunijā)

**ATTĀLUMS NO
TALLINAS:**
140 km

IEVADS

Kihnu ir lielākā Rīgas līča sala, tās platība ir 16,4 km². Sala ir nieka 7 km gara un 3,3 km plata. Kihnu kultūrtelpa ar tās tradīcijām ir iekļauta UNESCO nemateriālā kultūras mantojuma sarakstā. Salā ir četri ciemi, un salinieki joprojām ikdienā nēsā tradicionālos tērpus. Salas neatkārtojamo

atmosfēru gida pavadībā ir iespējams izbaudīt vienas dienas programmā. Vietējā gide Kihnu Mare ir izveidojusi savu tradicionālās kultūras lietpratēju tīklu, iesaistot tajā cilvēkus, kuriem ir zināšanas un prasmes dažādās Kihnu salas kultūras jomās un kuri spēj ciemiņiem demonstrēt Kihnu valodu, tradicionālo apģērbu, lauksaimniecību un lauku darbus, rokdarbus, tradicionālo ēdienu gatavošanu, folkloru, draudzēs dzīvi, kāzās un ciema svētkos dziedātās dziesmas un dejas, kā arī tradīcijas, kas saistītas ar jūru, zveju, roņu medībām un dzīvošanu saskaņā ar dabu.

PROGRAMMAS MARŠRUTS:

Ar prāmi no Munalaiju līdz Kihnu.

09:30

Vietējā gide Kihnu Mare sagaida ciemiņus Kihnu salas ostā.

10:00

Kihnu muzejā ciemiņi uzzinās par salas vēsturi, apskatīs tautas tērpus un sadzīves priekšmetus, zvejniecības rīkus un vietējo gleznotāju darbus. Te nopērkami suvenīri un iespējams iedzert kafiju.

11:00

Sv. Nikolaja baznīca tika uzcelta 1784. gadā un ir viena no retajām pareizticīgo baznīcām, kas pārtapusi no luterāņu svētās ēkas. Baznīcā ir apskatāms vienkāršs un skaists altāris.

11:30

Kihnu bāka ir 1864. gadā celta iespaidīga čuguna konstrukcija, no kuras paveras brīnišķīgi skati uz salu. Tās augstums ir 29 metri, iekšpusē vītņu kāpnes. Pašā augšā visapkārt tornim ir šaurs skatu laukums.

12:00

Metsamā tradicionālās sētas apmeklējums. Ciemiņi apskatīs tradicionālo

arhitektūru, amatnieku darinājumus, dzīvi lauku saimniecībā, kā arī motociklus ar blakusvāģi, ko vietējās sievietes izmanto kā ierastu transportlīdzekli un kuri tagad cieši asociējas ar Kihnu salu.

13:00

Tradicionālās pusdienas: zivis vai gaļa, pašcepta rudzu maize.

14:00

Mājas apmeklējums - iespēja iepazīt Kihnu ģimenes tradicionālo ikdienu. Ciemiņi ieraudzīs aitas, varēs aplūkot ar rokdarbiem pilnās lādes klēti, istabas dzīvojamā mājā un pirti.

15:00

Folkloras koncerts. Vietējie dziedātāji un amata meistari rādīs Kihnu kāzu un citas ciema saietiem raksturīgās tradicionālās dziesmas un dejas, kā arī demonstrēs rokdarbus.

16:15

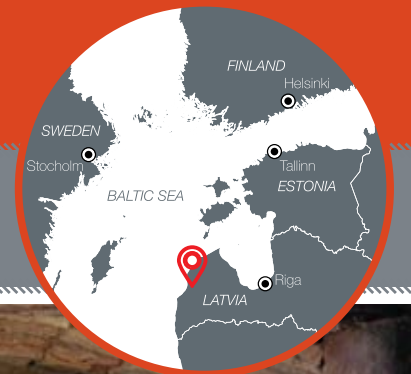
Prāmja aizbraukšana

PA SUITU ZEMI

UNESCO nemateriālais kultūras mantojums

PAPILDU INFORMĀCIJA:
www.alsunga.lv/lv/
www.suitunovads.lv/en/

SEZONA
visu gadu

MĒRĶAUDITORIJA:
individuālie ceļotāji/
grupas

KOMPLEKTĀ IETVERTS:
ekskursija ar gidu
+ apmeklējumi
+ pusdienas uz vietas

PROGRAMMAS
ILGUMS:
5 h

TRANSPORTA VEIDS:
personiskais transportlīdzeklis/
ekskursijas autobuss

ATTĀLUMS NO RĪGAS:
180km

IEVADS

Suiti ar unikālām un krāšņām tradīcijām izceļas kā viena no kultūras mantojuma ziņā bagātākajām etniskajām kopienām Kurzemē un visā Latvijā. 2009. gada 1. oktobrī suitu kultūrtelpa tika ierakstīta UNESCO nemateriālā kultūras mantojuma sarakstā, kam jānodrošina neatliekama saglabāšana, tā apliecinot šī mantojuma nozīmīgumu un trauslumu. Kā izcila tautas tradīciju vērtība suitu kultūrtelpa iekļauta arī Latvijas kultūras kanonā. Suitu nemateriālā kultūras mantojuma izpausmes spilgti atklājas tradicionālajos svētkos, paražās, mutvārdu tradīcijās, tradicionālajās dziedāšanas un muzicēšanas prasmēs, tautas tērpos un kulinārajās tradīcijās. Kopš 2009. gada suitu kopiena piedzīvo atdzimšanu, ļaudis aktīvi piedalās tradīciju atjaunošanā, rūpējoties par to dzīvotspēju un popularizēšanu vietējā, valsts un starptautiskajā līmenī. Suitu kultūrtelpas izdzīvošana ir atkarīga no pašiem suitiem, no kopienas pārstāvju praktiskās rīcības un radošuma. Suiti ir pārliecināti, ka šajā ziņā lielu palīdzību var sniegt tūrisma attīstība, proti, kultūrtūrisma nišas izkopšana suitu kultūrtelpā, veicinot suitu unikālā kultūras mantojuma plašāku popularizēšanu.

PROGRAMMAS MARŠRUTS:

Suitu amatniecības un mākslas telpa "Rija" ierīkota Alsungas muižas vecajā rijā. Tajā atrodas suvenīru veikals, kurā var iegādāties noderīgas lietas, piemēram, lakatus, cimdus, zeķes, traukus, augu tējas utt. Šajā vietā ir pieejamas dažādas darbnīcas, tostarp bērniem, un, ja pieteiksieties laikus, iespējama tikšanās ar suitu sievietēm, lai uzzinātu par suitu tradīcijām, dziedātu un iesaistītos rotaļās.

Livonijas Ordeņa pils Alsungā celta pakāpeniski no 14. līdz 18. gadsimtam un vairākas reizes pārbūvēta. Zināms, ka 1341. gadā Alšvangā bijusi nocietināta ēka, bet 1372. gadā uzsākta četrstūra formas akmens pils būvniecība. Aizsardzības torņi un citi pils elementi būvēti no 15. līdz 18. gadsimtam. Unikālā Alsungas pils ir viena no retajām Eiropas viduslaiku ēkām, kas līdz mūsdienām ir saglabājusi savu vēsturisko izskatu.

• **Dižgabalkalns** ir sens kuršu pilskalns pašā Alsungas centrā. Savu nosaukumu tas ieguvis 1659. gadā, kad Kurzemes ģenerālis Berģs šeit izvietoja lielgabalus, lai apšaudītu Alsungas pilī nocietinājušos zviedru spēkus. Pilskalns ir 8–10 metrus augsts un 24x54 metrus plats, no tā paveras brīnišķīgs skats uz Sv. Miķeļa Romas katoļu baznīcu un blakus esošo Alsungas dzirnavezeru. Ielas otrajā pusē, uz rietumiem no pilskalna, atrodas 11. līdz 13. gadsimta kuršu ugunskaķi. Šajā pilskalnā suiti svin Lieldienas un citus svētkus.

• **Spēlmaņu krogs** atrodas pašā Alsungā sirdī. Šeit tūristiem iespēja gan nakšņot, gan baudīt maltīti. Pēc pieprasījuma viesi var nogaršot tradicionālus reģionālos suitu virtuves ēdienus, kā arī paši piedalīties to pagatavošanā suitu saimnieču vadībā. Papildus ēdienu gatavošanai iespējams izziņāt suitu kultūras mantojuma bagātības suitu sievu, suitu vīru un suitu dūdenieku priekšnesumus.

• **Alsungas Sv. Miķeļa Romas katoļu baznīca** uzcelta ap 1625. gadu. Vairāku gadsimtu laikā tā bija galvenā suitu kopienas lūgšanu vieta, kalpojot par kopienas garīguma un identitātes balstu. 1882. gadā baznīcu paplašināja, tai piešķirot mūsdienās redzamo krusta formu. Baznīcas interjerā var apskatīt nīderlandiešu kokgriezēja Johana Mertensa ap 1715. gadu darinātos darbus. Ērģeles būvējis F. Veizenborns 1893. gadā Jēkabpilī, bet altārglezna tapusi 1910. gadā. Zem baznīcas atrodas aizmūrētas kādreizējo Alsungas īpašnieku Šverinu dzimtas kapenes.

• **Alsungas tūrisma informācijas un vēsturiskā mantojuma centrā** ir pastāvīga izstāde, kurā var apskatīt suitu dzīvojamo istabu un virtuvi, kā arī katoļu priesteru liturģiskos tērpus. Izstāžu zālē iekārtota mainīgā izstāde par etnogrāfiskā ansambļa “Suitu sievas” tapšanas vēsturi un šodien. Īpašā piedāvājumā var noklausīties suitu sievu, suitu vīru un suitu dūdenieku priekšnesumus.

• **Radošā darbnīca “Austuve” un „Suitu ķēķis”** atrodas Alsungas novada muzeja ēkā. Tur var apskatīt suitu tautas tērpus un to elementus, vairāk uzzināt par aušanas tradīcijām un iepazīties ar suitu krāšņajiem apģērbiem un ietērpties tajos. Iespējams arī pašiem izmēģināt roku aušanā pieredzējušu meistarvadiībā. Radošā darbnīcā “Suitu ķēķis”, varēsiet izziņāt suitu kulināro mantojumu suitu saimnieču vadībā, iesaistoties suitu skābmaizes, skalndrausu un citu tradicionālo ēdienu gatavošanas meistarklasēs.

LĪBIEŠU KRASTS

(Līvōd rānda)

PAPILDU INFORMĀCIJA:
www.visit.dundaga.lv/en/
www.livones.net
www.visitventspils.com

SEZONA
no maija līdz oktobrim

MĒRĶAUDITORIJA:
individuālie ceļotāji/
grupas
(līdz 30 personām)

KOMPLEKTĀ IETILPST:
ekskursija ar gidu
+ tradicionālās pusdienas
+ folkloras koncerts (tikai grupām)

**PROGRAMMAS
ILGUMS:**
apm. 10 stundas

TRANSPORTA VEIDS:
personiskais transport-
līdzeklis/ekskursijas
autobuss

ATTĀLUMS NO RĪGAS:
150 km (Kolka)
Daļa no maršruta ietilpst Slīteres nacio-
nālajā parkā un Ovišu dabas liegumā

IEVADS

Lībieši ir Baltijas jūras somugru cilmes Latvijas pamattauta, kurai bijusi liela loma latviešu valodas un kultūras tapšanā.

Mūsdienu latvieši ir veidojušies, mijiedarbojoties lībiešiem un senajām baltu ciltīm – latgaļiem, zemgaļiem un kuršiem. Lībieši līdz mūsu dienām ir spējuši saglabāt savu valodas un kultūras savdabību – ēdienus, tautas tērpus, mutvārdu dailradi un attīstīt to, iekļaujoties mūsdienu Latvijas kultūrtelpā. Pēc 2011. gada datiem Latvijā dzīvo 250 lībieši, taču mūsdienās lībiski labi sazināties spēj vien ap 30 valodas pratēji. Tādējādi lībieši patlaban ir viena no mazākajām Eiropas tautām. Lībiešu mantojumu var iepazīt Lībiešu krastā – tā 12 zvejniekciemem cauri ved ceļojuma maršruts. Lībiešu krasts ir iekļauts Latvijas Nacionālajā nemateriālā kultūras mantojuma sarakstā, un tas ir solis ceļā uz iekļaušanu UNESCO nemateriālā kultūras mantojuma reprezentatīvajā sarakstā.

PROGRAMMAS MARŠRUTS:

Kolkas Lībiešu saietas nams – Kolkas lībiešu kopienas centrs, lībiešu sadzīves un kultūras priekšmetu ekspozīcija, ieskats piekrastes kultūrvēsturiskajā mantojumā. Kolkas lībiešu dziesmu ansambļa "Laula" priekšnesums.

Kolkas ciemats ar luterāņu (H. Heinrihsones altārglezna), katoļu un pareizticīgo baznīcām.

Sklandrausu – lībiešu tradicionālo burkānu raušu – cepšanas meistarklase pie lībietes Dženetas Marinskas Kolkas "Ūšos".

Kolkasrags (lībiski – *Kūolka nanā*) – viena no pirmajām vikingu pieminētajām Latvijas vietām Mērvālas rünakmenī (ap 1000. g. m. ē.). Kolkasragā satiekas lībiešu Dižjūra (*Sūr mer*) ar Mazjūru (*Piški mer*).

•
Lībiešu zvejniekciems **Saunags**
(*Sānag*).

•
Pitrags (*Pitrōg*) ar Pitraga baptistu
baznīcu.

•
“**Pie Andra Pitragā**”. Iepazīšanās ar
lībiešu zvejas rīkiem, zvejas un zivju
pārstrādes tradīcijām (aukstā un karstā
kūpināšana, sāļšana u. c.), kā arī lībiešu
tradicionālajiem **žogu veidiem**. Zivju
(butes) degustācija.

•
Lībiešu zvejniekciems **Košrags**
(*Kuoštrōg*) – valsts nozīmes kultūras
piemineklis pilsētūrvienībā.
Tradicionālā un mūsdienu lībiešu
zvejniekciema apbūve.

•
Mazirbe (*Irē*) – nozīmīgākais lībiešu
kultūras centrs Ziemeļkurzemes
piekrastē:

• **Mazirbes Vecie kapi**
(piemineklis lībiešu kapteiņa A.
Bertholda vecākiem, Vilkača
kaps – ar lībiešu mitoloģiju saistīta
vieta) un Mazirbes baznīca, kurā
dievkalpojumi kādreiz notikuši
lībiešu valodā.

• **Lībiešu tautas nams** –
somugru tautu un lībiešu kultūras
sadarbības simbols.

• **Laivu kapsēta** – veidojusies
saistībā ar tradicionālās piekrastes
zvejas aizliegumu padomju laikā.

•
Šlīteres bāka – vieta, no kuras redzama
Sāmsala – lībiešiem tuvākie radniecīgie
somugru kaimiņi, ar kuriem līdz
Otrajam pasaules karam bija cieši
sakari. Vēl pagājušā gadsimta

sākumā igauņu bērni no Sāmsalas
brauca ganīt govīs uz Lībiešu krastu.
Ekspozīcija par Slīteres Nacionālā parka
kultūrvēsturi.

•
Sīkrags (*Sīkrōg*) – viens no vecākajiem
lībiešu zvejniekciem ar tradicionālo
un mūsdienu arhitektūru (valsts nozīmes
pilsētūrvienības piemineklis).

•
Lielirbe (*Īra*) – savulaik lielākais lībiešu
zvejniekciems, šaursliežu dzelzceļa
līnijas trakts (t. s. “Līvzemes vilciens” –
nozīmīgākais Lībiešu krasta transporta
līdzeklis). Irbes upes šķērsošana pa
jauno gājēju tiltu.

•
Rietumlībiešu centrs – zvejniekciems
Miķeļtornis (*Pizā*) – skola, baznīca,
bāka un Pizes kroga ēka – vienīgā
šāda celtnē Lībiešu krastā, kā arī **vides
objekts “Burinieku gadsimts”**, kapi ar
pieminekli lībiešu dzejniekiem (pirmais
lībiešiem veltītais piemineklis).

•
Irbenes lokators un pamestā Irbenes
armijas pilsētiņa (padomju mantojums).
Ienākot padomju armijai, lībieši bija
spiesti pamest piekrasti, jo izveidotās
pierošanas zonas dēļ aizliedza
individuālo zveju. Rietumu puses lībiešu
zvejniekciemās tika izvietotas daudzas
padomju armijas bāzes.

•
Lībiešu dzejnieka, grāmatu tulkotāja
un Ventspils pilsētas daļas – Ostgala –
izveidotāja **Jāņa Prinča piemineklis**,
viņa dzimtas vārdā nosauktā iela (Prinču
iela) un māja, Ventspils Ostgala apkārtnē
apbūve.

•
Ventspils promenādes apskate.

APVIENOTAIS CEĻOJUMS

8 DIENAS. 7 NAKTIS

FOR AUTHENTIC EXPERIENCES

**Autentisks dzīvās kultūras piedzīvojums
UNESCO kultūras mantojuma vietās.**

SETOMAA REĢIONS, KIHNU SALA,
LĪBIEŠU KRASTS UN SUITU KULTŪRTELPA

Ceļojums iepazīstina ar UNESCO materiālā un nemateriālā kultūras mantojuma vietām Latvijā un Igaunijā. Iepazīsieties ar lībiešu un suitu, setu un Kihnu salas etnisko kopienu unikālajām dziesmu, tautas amatniecības, arhitektūras un kulinārijas tradīcijām.

RĪGA – KOLKA – VENTSPILS – KULDĪGA – ALSUNGA – RĪGA –
TARTU — VERSKA/OBINITSA - TARTU – HAANJA – PĒRNAVA –
KIHNU – PĒRNAVA – TALLINA

1. diena RĪGA

Rīgas apskate

Rīgas Doms – Latvijas evaņģēliski luteriskās baznīcas arhibīskapa katedrāle ar pasaules lielākajām ērgelēm, Svētā Pētera baznīca - visaugstākais tornis ar skatu platformu, Lielā un Mazā Ģilde, vēsturiski nozīmīgas celtnes: "Trīs brāļi", Rīgas pils un Pulvertornis, Jūgendstila arhitektūras apskate.

Vecrīga ir unikāla pilsētas daļa, kas ir iekļauta UNESCO Pasaules kultūras mantojuma sarakstā.

Nakšņošana Rīgas viesnīcā.

2. diena LĪBIEŠU KRASTS

Izbraukšana no Rīgas uz Kolku Lībiešu krastā. Ekskursija sākas no Kolkas Lībiešu saietā un turpinās pa Lībiešu krastu virzienā uz Ventspili, iepazīstoties ar mazajiem zvejniekiem, baznīcām, bākām, lībiešu tradicionālajiem ēdieniem un amatniecību, kā arī daudzām citām ar lībiešu kultūru saistītām vietām un vērtībām. Ventspils pilsētas apskate. Brauciens uz Kuldīgu.

Nakšņošana Kuldīgas viesnīcā.

3. diena PA SUITU ZEMI

KULDĪGA – ALSUNGA – RĪGA

**BRAUKŠANAS
ATTĀLUMS:**

204 km

**PROGRAMMAS
ILGUMS:**

8 stundas

Izbraukšana no Kuldīgas uz Alsungu. Suitu amatniecības un mākslas centra "Rija" apmeklējums Alsungā – izstāde un veikals. Alsungas viduslaiku pils muzejs. Dižgabalkalna pilskalns – tradicionālo svētku norises vieta ar brīnišķīgām ainavām. Alsungas Sv. Miķeļa Romas katoļu baznīca apskate. Noslēgumā Alsungas tūrisma informācijas un vēsturiskā mantojuma centra apmeklējums - Suitu Sievu/Vīru vai Dūdinieku priekšnesums pēc iepriekšējās vienošanās.

Atgriešanās Rīgas viesnīcā.

4. diena TARTU

RĪGA
TARTU

**BRAUKŠANAS
ATTĀLUMS:**

260 km

**PROGRAMMAS
ILGUMS:**

8 stundas

Tartu vecpilsētas un viduslaikos celtās Sv. Jāņa baznīcas ar tās 200 terakotas skulptūrām apmeklējums. Tartu Universitātes ēka – lielisks klasicisma arhitektūras paraugs Igaunijā un Eiropas mantojuma zīmes (European Heritage Label) vieta: www.visittartu.com. Igaunijas Nacionālais muzejs – iespēja iepazīt igauņu tautas tērpu un tradicionālo ēdienu paraugus, kā arī gūt iespaidus par Dziesmu un deju svētkiem, kas iekļauti UNESCO nemateriālā kultūras mantojuma reprezentatīvajā sarakstā: www.erm.ee/en. Tartu Universitātes observatorija – Strūves ģeodēziskā loka punkts (UNESCO Pasaules mantojuma vieta): www.tahetorn.ut.ee/en.

Nakšņošana Tartu viesnīcā.

5. diena SETOMAA

TARTU
VERSKA
OBINITSA
TARTU

**BRAUKŠANAS
ATTĀLUMS:** 250 km
**PROGRAMMAS
ILGUMS:** 8 stundas

1.VARIANTS:

Izbraukšana no Tartu pilsētas. Verskas muzejsētas apmeklējums- setu kultūras, ēdiena, amatnieku mantojuma iepazīšana. Brauciens cauri Krievijas teritorijai no Verskas uz Sātsi (Sātses zābaks). Obinitsas setu kultūras muzejs - setu tautas tērpa pielaiķošana; sudraba rotaslietu

kolekcija. Tārķas nams (Taarka tarõ) – setu tradicionālā virtuve un leelo dziedāšana (UNESCO nemateriālais kultūras mantojums): www.visitestonia.com/en/seto-community-centre

2. VARIANTS:

Izbraukšana no Tartu pilsētas. Vastselinas bīskapa pils (Vastselliina piiskopilinnus) un Svētcelņnieku nams – uzcelti 14. Gadsimtā apskate. Sergas pareizticīgo ciems un kapela (Serga tsásson). Obinitsas setu kultūras muzejs - setu tautas tērpa pielaiķošana. Stāsts par setu sudraba rotaslietām. Tārķas nams (Taarka tarõ) – tradicionālā setu virtuve un leelo dziedāšana.

Atgriešanās Tartu un **nakšņošana** Tartu viesnīcā.

7. diena KIHNU SALA

PĒRNAVA –
KIHNU SALA -
TALLINA

**BRAUKŠANAS
ATTĀLUMS:** 270 km
**PROGRAMMAS
ILGUMS:** 12 stundas

Pērnavas – iecienīta vasaras kūrortpilsēta. Brauciens ar prāmi no Pērnavas uz Kihnu salu. Kihnu kultūrtelpa ir iekļauta UNESCO nemateriālā kultūras mantojuma reprezentatīvajā sarakstā. Sīkāka informācija lauku programmu sadaļā, kā arī tīmekļa vietnē: www.kihnumare.ee

Nakšņošana Pērnavas viesnīcā.

6. diena MOOSKAS LAUKU SĒTA – DŪMU PIRTS

TARTU-MOOSKA-PĒRNAVA

BRAUKŠANAS ATTĀLUMS: 190 km
PROGRAMMAS ILGUMS: 10 stundas

Mooskas lauku saimniecības apmeklējums Hānjas dabas parkā, lai piedzīvotu UNESCO nemateriālā kultūras mantojumā reprezentatīvajā sarakstā iekļautās melnās dūmu pirts tradīcijas. Pēršanās pirti kopā ar saimniekiem un vakariņas.

Nakšņošana Pērnavas viesnīcā.

8. diena TALLINA

PĒRNAVA – TALLINA

BRAUKŠANAS ATTĀLUMS: 135 km
PROGRAMMAS ILGUMS: 6 stundas

Diena Igaunijas galvaspilsētā Tallinā. Uzmanības centrā Tallinas vecpilsēta – brīnišķīga viduslaiku (14.–15. gadsimts) pilsēta, kam piešķirts UNESCO Pasaules mantojuma vietas statuss:

www.visittallinn.ee/eng

INFORMĀCIJA:

LAUKU CEĻOTĀJS
www.celotajs.lv

SETU ZEME (SETOMAA): www.visitsetomaa.ee

KIHNU SALA: www.visitkihnu.ee

LĪBIEŠU KRASTS: www.livones.net

SUITI: www.suitunovads.lv/en/